

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Divre ha-yamim 1

Shelomoh ben Yitshak

Fyorda, 581 [1820/1821]

יח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9558

דברי הימים א י א

שבעת ימים : י וימת שאול במעלו אשר מער
ביהוה על דבר יהוה אשר לא שמר וגם לשאול
באוב קרוש : י ולא דרש ביהוה וימיתו ויטב
את המלוכה לדוד בן ישי :

יא א ויקבצו כל ישראל אל דוד הברונה לאמר
הנה עצמה ובשרך אנחנו : ב גם תמול גם
של שום גם בהיות שאול מלך ארצה המוציאה
והמביא את ישראל ויאמר יהוה אליה לך אתה
תרעה את עמי את ישראל ואתה תהיה נגיד על

עמי

ר ש י

מושיע והיו נמים ומתענים חולי יבא להם ושיע וזח שחול והושיעם כנגדן נתעמו
עת' גם הם שבעת ימים וגם מפני חבילו' שנהגו (שנהג) שבעת ימים כי גם קרובים
היו כשהרגו ישראל את יושבי גבעה במעשה פלגש בגבעה (סוף שופטים) נתנו
אנשי יבש גנותיהם לבנימין כשחטפום מן המחוללות : (יג) ויומת שאול במעלו
חש' מעל . שמי מעלו' מעל בשאלת אוב אחת שחל אחרי שמואל ואחת שדרש וזאגדה
דשמואל שנינו חמש ויעילות מעל : על דבר ה' אשר לא שמר . מה שזכור שמואל
כדכתיב שבעת ימים תוחל (שמואל א') וענ אשר מעל במלחמות עמלק :

יא (ב) אתה תרעה את עמי . על זה אמר דוד ה' רועי לא אחסר (תילים
כ"ג) אתה חימר לי אתה תרעה מס אחי יכול לרעות חין הדבר
תלוי בי אלא ה' רועי לא אחסר גם אחי לא אחסר לכ' ודוגמא בשמואל (ב' כ"א) אז
גשעו אנשי דוד לו לאמר לא תלח עוד אחנו בעלמיה ולא תכבה את נר ישראל חמר

לכ

מכלל יופי מן קאפיטעל י

ד (ב) וירבקו פלשזים . כמו וידביקו וכו' ויררכו את לשונם כמו וידריכו : (ד)
והתעללו בי . ענין פועל ומעללים ופירוש יעשו בי בהרגם אותי דקירות
נקמה וכויון וכא ההתפעל בענין הזה בענין פועל לפי שהוא מורה רוב הפעולה
ומנהג הלשון ברוב הפעולה שישוכו הנפעל וההתפעל פועלים ואם הם בעצמם
פעולים כמו הנדברים כך מהרפקים על הדלת והרומים להם : (י) ואח גלגלתי .
נקרא בן הראש לסוכו ונכפל גם הפא כמו שנכפל בקרקד שהוא מן קרד : (יב)
גופת . החיו לנקבה : (יג) על דבר יי אשר לא שמר . פירוש דבר עמלק : (יד)
ולא דרש ביי . ובספר שמואל אמרו וישאל שאול בה' ולא ענהו ה' ואחר כך דרש
באוב כיון שדרש אחר כך באוב נחשב לו כאלו לא דרש בה' שהרי השוה דרישת
האוב לדרישה בה' ואף על פי שלא ענהו ה' היה לו לבקש פני ה' עוד ולשוב בחשוכה
שלמה לפניו ולא להוסיף על חטאתו פשע ולדרוש באוב :

ח ר ג ו ם א ש כ נ ז י

נב

דער איינע אין יבש , אונד פֿאַסמעטען זיבען טאַגע . [יג] זאָ שטאַרב
שאל אום זיינעם פֿערברעכענס וויללען , דאָ ער געגען דען עוויגען בע.
גינג , דאָ ער דאָ וואַרט גאַטטעס ניכט בעאַכטעטע , אונד אויך
טאָרטענבעשווערונג זוכטע אונד בעפֿראַגטע . [יד] ער בעפֿראַגטע דען
עוויגען ניכט , דאָרום לים ער איהן שטערבען , אונד ווענדעטע דאָ
קעניגרייך צו דויד , דעם זאָהנע ישים .

יא [א] דאָ זאַממעלטע זיך גאַנץ ישראל צו דויד נאָך חברון , אונד
שפראַך : ״ זיהע ! וויר זינד דיין ביין אונד דיין פֿלייש (דיינע
״ פֿערוואַנדטען .) [ב] ״ שאַן געסטערן אונד פֿאַרגעסטערן , דאָ
״ שאל קעניג וואַר , פֿיהרטעסט דוא ישראל אויז אונד איין ; אונד
״ דער עוויגע , דיין גאַטט , שפראַך צו דיר : ״ דוא זאָלסט מיין
״ פֿאַלק ישראל ווידען , דוא זאָלסט פֿירסט מיינעם פֿאַלקעם ישראל
״ זיין . ״ [ג] זאָלע עלטעסטען ישראל'ס קאַמען צו דעם קעניג נאָך

ח ב א ו ר

בקצת שכי לשון , והעכין אחד . יבישה . ליבש גלעד . (רד"ק) . ויצומו שכעת ימים .
ולמה נחאבלו , ולמה מסרו עצמם בסכנה , לקחת נופות שאל ובטו מהר גלכוע , יותר משאר
ישראל? לפי שעה להם שאל טובה , שהיכלם , כשעלה נחש העמוני עליהם (שמואל א'
פרשה י"א) , וכנגד אותם שנתת ימים , שנתנו להם זמן , אם יבא להם מושיע (שם פסוק
ג') , והיו נמים ומתענים , חולי יבא להם מושיע , ונח שאל והושיעם , כנגדן כתענו
עתה גם הם שנתת ימים , וגם מפני חבילות , שנהגו שנתת ימים , כי גם קרוביהם היו ,
כשהרגו ישראל את יושבי גבעה , במעשה פלגש בגבעה , נתנו אנשייבש בנותיהם לבנימין ,
כשחטפום מן המקולות (שופטים פרשה כ' כ"א) . (רד"ק) . [יג] במעלו אשר פעל
וגו' . שתי מעילות מעל בשאלת טוב , אחת שאל אחרי שמואל , ואחת שדרש (שמואל א' כ"א
זי"ג י"א) , ובאגודת שמואל שכיבו , חמש מעילות מעל . (הכ"ל) . על דבר ה' וכו' . מה
שטרו שמואל , כדכתיב (שמואל א' י"ד ד"ח , י"ג ח' וכו') שנתת ימים תחול , ועל אשר מעל
במלחמת גמלק (שם ט"ו ב' וגו') . (הכ"ל) . וגם לשאול באוב לררוש . הנה דרש
שמואל המלך בבעלת האוב , אשר היתה נעין דוד (שם כ"ח ז' ז') , ועבר את מכות ס'
אשר לא יפטו ישראל אל האובות ואל הידעונים (ויקרא י"ט ל"א) , ושאל בעצמו הכרית קודם
לזה את האובות ואת הידעונים מארץ ישראל (שמואל א' כ"ח ט') . (יד) ולא דרש בה'
שאל לא דרש את ה' כראוי , ולא ביראת ה' שלמה , כי באמת שאל המלך הזה בה' (שמואל
א' כ"ח וי"ו) .

יא (א) ויקבצו וכו' . אחרי מות איש נוסת , בן שאל , כי הכתוב השמיט פה הרבה
אשר נעשה אחר מות שאל , כמו בוא העמלקי אל דוד , אשר הגיד לו מות שאל
ובניו , קינת דוד על שאל ויהונתן בנו , משיחת דוד למלך על יהודה בנסרון , ומות אבנר
ואיש נוסת (שמואל ב' פרשה ח' ב' ג' ד') , ואחר זה יספר פה המשח דוד למלך על כל שבטי
ישראל ברכין כל העם . לאטור . ואמרו לדוד מה שאמר להלן בפסוק זה ובפסוק הנא , וכן
כתוב בספר שמואל (ב' ה' א') : ויאמרו לאמר , (ב) גם תמול גם שלשום . הטעם , נזמן
העבר , כמו (שנת ד' יו"ד) גם מתמול גם משלשום , ודומיו . (ג) ברבר ה' ביד
שמואל

ה ר ג ו ם א ש כ נ ז

חברון , אונד דויד מאַכטע איינען בונד מיט איהנען אין חברון , פֿאַר
 דעם עוויגען ; דאַן זאַלכטען זיא דויד צום קעניג איבער ישראל , נאָך
 דעם וואָרטע דעם עוויגען דורך שמואל . [ד] נון צאָג דויד אונד גאַנץ
 ישראל נאָך ירושלים , וועלכעס יבוס היס , אונד וואָ דער יבוס'ס דאַן
 לאַנד בעוואָהנטע . (ה) דאַ שפּראַכען דיא איינוואָהנער פֿאַן יבוס צו
 דויד : „ דוא זאַללסט ניכט העריין קאָממען ; “ אָבער דויד ערָאָבער .
 טע דיא פֿעסטונג ציון , וועלכע דיא שטאָרט דויד'ס איוט . [ו] דויד
 האַטטע דען אויזשפרוך געטהאַן : „ ווער דען יבוס'ס צוערסט שלענט ,
 “ דער ווירד אָבער פֿעלדהערר אונד פֿירסט ; “ יואב , זאָהן דער צרויה ,
 ערשטיג צוערסט (דיא פֿעסטונג) , אונד וואורדע אָבער פֿעלדהערר .
 [ז] דויד וואָהנטע אין דער פֿעסטונג , אונד דאַרום נאַנטע מאַן זיא :
 „ דויד'ס שטאָרט . יי [ח] ער ערבויעטע דיא שטאָרט רינגס אומהער ,
 פֿאַן מלוא אַן גאַנץ רינגס אומהער ; אונד יואב בראַכטע דיא איבריגען
 טהיילע דער שטאָרט ווידער אין דען געחעריגען שטאָנד . [ט] דויד
 ווארד אימער גרעסער , אונד דער עוויגע צבאות וואָר מיט איהם .
 [י] פֿאַלגענדע זינד דיא הייפטער דער העלדען דויד'ס , דיא איהן ,
 מיט גאַנץ ישראל , פֿעכטיג אין זיינער רעגירונג אונטערשטיצטען , איהן

צום

ב י א ו ר

שמואל . ראה נספר שמואל (א' כ"ח י"ז) . (ד') ירושלים היא יבוס וגו' . ראה
 בספר שופטים (י"ט י"ד י"א י"ב) . (ה') ויאמרו יושבי יבוס וגו' . ובספר שמואל (ב'
 ה' ו"ו) סיפר הכתוב יותר מדברי יושבי יבוס , אשר העיזו לאמור לדוד . (ו') ויאמר
 דויד וכו' . ובספר שמואל (ג' פסוק ח"ט) סיפר הכתוב זה בקצת שינוי . יואב בן
 צרויה וגו' . יואב בן צרויה , היה לו כבר קודם זה ממזלה גדולה בישראל (שמואל ב' ב' י"ג
 י"ד , ג' כ"ב כ"ג) , ועתה היה לשר כנא על כל קול ישראל ויהודה , ואולי היה אבישי ,
 אחי יואב (שמואל ב' ב' י"ח) , שר כנא קודם לזה , ועל ידי המעשה , האמור פה , התנשא
 יואב על אבישי אחיו . (ח') מסביב מן המלוא וגו' . מלוא הוא מקום סמוך לחומה ,
 ואותו המקום הוא רחב , להאסף העם שם , לפיכך נקרא מלוא , כמו (ירמיה ד' ח')
 מלאו האספו , וממנו ולפנים בנה , וזהו שאמר בספר שמואל (ב' ה' ט') מן המלוא וביתה ,
 כלומר מן המלוא ולפנים , ושלמה בנה אותו המלוא , הוא שאמר (מלכים א' י"א כ"ז) שלמה
 בנה את המלוא וכו' . (רד"ק) . ויואב יחיה את שאר העיר . פירוש , בנה שאר העיר ,
 שהיתה הרוסה , ולשון חיות על הבנין הוא לשון השאלה , וכן (נחמיה ג' ל"ד) היסיו את
 האבנים מערמות העפר , וכן (מלכים א' י"ח למ"ד) וירפא את מונח ה' ההרוס , על
 דרך השאלה . (הכ"ל) . והנה בנה יואב , וטב וסיוק את מבכרי מלכות ציון , אשר כהרסו
 במלחמה ההיא . ובספר שמואל (ב' ה' ט') לא זכר הכתוב פה את יואב , בן צרויה .
 (י') ואלה ראשי הגבורים וכו' . אקרי אשר סיפר לנו הכתוב ממיצת דוד למלך על
 ישראל

עמי ישראל : ג ויבאו כל זקני ישראל אל המלך
הברזנה ויכרת להם דויד ברית בהברזן לפני יהוה
וימשחו את דויד למלך על ישראל כדבר יהוה
ביד שמואל : ד וילך דויד וכל ישראל ירושלם
היא יבוס ושם היבוס ישיבי הארץ : ה ויאמרו ישיבי
יבוס לדויד לא תבוא הנה וילכד דויד את מצדרת
ציון היא עיר דויד : ו ויאמר דויד כר מכה יבוס
בראשונה יהיה לראש ולשר ויעל בראשונה יואב
בן צרויה ויהי לראש : ז וישב דויד במצד ער-בן
קראו לו עיר דויד : ח ויבן העיר מסביב מן המלוא
ועד הסביב ויואב יחיה את שאר העיר : ט וילך
דויד ר ש י

להם דוד כי אתה נרי ה' וס' יגיס חשכי (סס כ"ג) : (ג) ויכרות להם דוד ברית.
כחותו ברית שכרת יהודע דכתיב (מלכים ב' י"ח) ויכרות יהודע את הכרית בין
ה' ובין המלך ובין העם להיות לעם לה' פתרון להיות לה' עבדים וגם בין המלך ובין
העם להיות לו לעבדים כמשפט המלך וגם המלך לעשות כחוק לעבדיו ללחום
מלחמותם : לפני ה' • והלא לא היו המושכן בחברון חלא מיה לפני ה' כל מקום
שעושין הנאי או כורתין ברית המוקום שם הוא דוגמא זיפתח לפני ה' (שופטים י"ח)
בזמנא דדוגמא ומעלה מעל צה' וכיחש בעמתו (ויקרא ה') כדמפורש בתורת
כהנים : (ד) וילך דוד וגומר • הלך מיד למלחמה כשהמליכוהו כל ישראל שלא
יאמרו ישראל כל המלחמות שעשה דוד בימי שאלו נוצח מזלו של שאלו היה ועתה
דואג להלחם לכך הלך מיד למלחמה : (ה) ויאמרו יושבי יבוס לדוד לא תבא
הנה • איני מפרש כאן למה ובשמואל (כ"ה) מפר, ויאמר לדוד לא תבא הנה כי
אם הסירך העורים והפסחים ראו שלא יוכלו לעמוד לפני דוד ונתנו עורים ופסחים
לפני שער העיר לאמר לא יבא דוד הנה כי אם ילחם עם העורים הללו כי ידעו כי
בזוי הוא למלך להלחם עם העורים ומתוך כך ישוב ולא לחם עמם ודוד אמר כלבן
אמת הוא כי לא נכון והגון לילחם עם עורים ועם פסחים אך כל מי שיכה היבוס
היאך שיגע בצנור ומשכס וישליכס משם את העורים על כן יאמרו עור ופסח לא יבא
אל הבית אל בית דוד (סס) שיבא לא גנאי פן יאמרו עם חלו נלחם דויד :
(ח) ויואב יחיה את שאר העיר • הוא צנה והחזיק לצנות בדקו החומה דוגמא

בעורח

דבריו הימים א יא

דָּוִד הַלֹּדֶן וְגֵרֹל וַיְהוּה צְבָאוֹת עִמּוֹ: וְאֵלֶּה רָאִשֵׁי
הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד הַמִּתְחַזְּקִים עִמּוֹ בְּמִלְכוּרְתּוֹ
עִם כָּל יִשְׂרָאֵל לְהַמְלִיכֹו כְּדַבַּר יְהוּה עַל יִשְׂרָאֵל:
יח וְאֵלֶּה מִסְפַּר הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד יִשְׁבַּעַם בֶּן
חַכְמוֹנֵי רֹאשׁ הַשְּׁלוּשִׁים הוּא עוֹרֵר אֶת חַנְיָתוֹ עַל
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חָלָל בַּפֶּעַם אַחַת: יג וְאַחֲרָיו אֶלְעָזָר
בֶּן דָּוִד הָאֲחוּתִי הוּא בְּשְׁלוֹשָׁה הַגְּבָרִים: יד הוּא
הָיָה עִם דָּוִד בַּפֶּס דְּמִים וְהַפְּלִשְׁתִּים נֶאֱסָפוּ שָׁם
לְמַלְחָמָה וְתָהִי חֶלְקָה הַשְּׂדֵה מְלָאָה שְׁעוֹרִים
וְהָעַם נָסוּ מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים: יו וַיִּתְּצוּ בְּתוֹךְ הַחֶלְקָה
וַיִּצְיָלוּהָ וַיִּכּוּ אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׁעֵי יְהוּה תִּשְׁוַעַה
גְּדוֹלָה: טו וַיִּרְדּוּ שְׁלוֹשָׁה מִן הַשְּׁלוּשִׁים רֹאשׁ עַל

ר ש"י הצר

בעזרא ויחיו את האזנים מערמות העפר (נחמיהו'): (יא) ראש השלשים.
ראש הגבורים כמו ושלשים על כלו (שמות י"ד): עורר חניתו. כאשר הוא
גלחם במלחמה עד שיהרוג בחניתו ג' מאות חלל: בן חכמוני בשמואל (ב' פ"ג)
כתיב תחכמוני הוא חביו ויפה כח האב הכן שכתוב בו (סס) על שמונה מאות
גבורים חלל בפעם אחת: (יב) הוא בג' הגבורים. הוא בכלל ג' הגבורים כי
הוא אחד מהם ושלשה חלו גבורים יותר ושאר שלשים ושלשה שנזכר בסמוך וכאן חיו
מזכיר כי אס שנים. ישבעם. ואלעזר. ובשמואל (י"ז) מזכיר אף השלישי דכתי' ואחריו
שמו בן אגח הררי (סס א'): (יג) צפס דמוס. שס מוקוס ובשמואל באפס דמוס:
והפלשתי' נאספו שס למלחמ'. שנזדרזו להבק' מישראל ומאות' גבורי' שחרפו כמפור'
בשמואל (ב' כ"ו) בחרפס בפלשתיים: מלאה שעורים. ורגו פלשתיים לקונרה ולהציתם

ב א ו ר

ישראל, וממכון שבת מלכותו בניון, ידבר עתה מגבורי הקול, אשר התחזקו עמו, להמליכו,
ולהחזיק גדולתו, ונראה, כי הגבורים האלה היו עם דוד, כאשר רדף שחול אחריו, ובעת
ההיא וגם אחרי כן הראו חכמוני סיל האלה את רוח גבורתם וההנחם כדור מלכס. עם כל
ישראל. ראש להלן (פרשה י"ב). כדבר ה' על ישראל. להמליך את דוד על ישראל
(למעלה מזה פסוק ג'). (יא) ואלה מספר וגו'. אלה, האמורים פה, היו ממספר
גבורי דוד. ישבעם בן חכמוני. ובספר שמואל (ב' כ"ג) יושב בשנת תחכמוני, אפסר
שאביו

ת ר ג ו ם א ש כ נ ג ז י נ ד

צום קעניג צו ערהעבען , נאך דעם וואַרטע דעם עוויגען איבער ישראל .
(יא) דיזע וואַרען אונטער דער אַנצאהל דער העלדען דויד'ס : ישבעם ,
זאָהן דעם חכמוני , דאָז הויפט דער קריגסאַבערן , דער זיינען שפּים
ווידער דרייאַ הונדערט ערוועקטע , אונד זיאַ מיט איינעם מאַהל ער .
לעגטע . [יב] נאָך איהם וואַר אלעזר , זאָהן דעם דודו , דער אחוהי ,
דער אונטער דיא דרייאַ (גראָסען) העלדען געצעהלט וואורדע .

[יג] ער וואַר מיט דויד אין פּס דמים , אַלז דיא פּלשתים זיך דאָ .
זעלכסט צום קאַמפּשע זאַממעלטען ; דאָ וואַר אין שטיק פּעלדעם פּאַלל
גערסטען , אונד דאָז פּאַלק פּלאָה פּאַר דען פּלשתים . (יד) זיאַ
שטעללטען זיך אין דיא מיטטע דעם אַקקערס , שירמטען איהן , שלוגען
דיא פּלשתים , אונד דער עוויגע לים איינען גראָסען זיג צו טהייל ווער .
דען . [טו] דרייאַ פּאַן דען דרייסיג הייפטערן צאָגען דען פּעלוען הי .
נאב , צו דויד , אין דיא העהלע ערולם ; דאָז העער דער פּלשתים לאַ .

גערטע

ב א ו ר

שאנו היה שמו תחמוני , כמו שאומר כאן בן חמוני , ונכונה שמו עדינו (שס) , והיה
יושב בשנת עם המלך , שהיה מיועזרו , והוא נקרא שמו ישבעם , שהיה יושב בענה עם
המלך כנגד העם , או על עבני העם , ומה שאמר (שס) על שמוכה מאות , והנה הוא
אומר על שלש מאות , האחד הוא אומר על האב , והאחר על הבן , ואפשר שאמר שניהם
על אחד , אלא שנשתי מלחמות היה , באחת עורר חניתי על שלש מאות , ובאחרת על שמה
מאות . (רד"ק) . (י"ב) דודו האחוחי . דודו היפ נקרא אחוחי על שם אביו , שהיה
שמו אחוחי , וכן אמר בספר שמואל (ב' כ"ג ט') : בן דודו , בן אחוחי . הוא בשלשה
הגבורים . היו בן חמוני ואלעזר ושמה , בן אגא (שמואל ב' כ"ג י"א) , ונבזרת אלעזר
לא זכר הנה , ובספר שמואל (שס פסוק י"ד) זכר , הוא קם ויך בפלשתים עד כי יגעה
ידו , ומה שאמר הנה (נפסוק הבא) , הוא היה עם דויד בפפ דמים , אינו אומר על
אלעזר , כי אס על שמה , כמו שאומר שם בשמואל (שס פסוק י"ב) על שאה , ויתיצב
בתוך החלקה , ומה שאומר הוא , ולא זכר שמה , אחר שזכר שלשה הגבורים , ושמה היה
הגבור השלישי , הרי כאלו זכרו , ואפשר כי גם אלעזר היה עמו , לפי שאמר הנה (להלן
פסוק י"ד) ויתיצבו בתוך החלקה , אבל שמה עיקר אותה המלחמה , כמו שאומר בספר
שמואל . (רד"ק) . (יג) בפס דמים . ובספר שמואל (א' י"ז א') אמר באפס דמים ,
במלחמת גלית הפלשתי , וכן המלחמה הזאת היתה באותו מקום . ובספר שמואל (ב' כ"ג
י"א) אמר בואת המלחמה , ויאספו פלשתים לחיה , והוא לשון עיר פרוז , שאין לה חומה ,
ואותו מקום היה נקרא אפס דמים , או פס דמים , כי הכל אחד . (הכל') . וחזי חלקת
השרה מלאה שעורים . ובספר שמואל (ב' כ"ג י"א) אמר מלאה עדשים , אפשר כי
עמרים היתה מלאה , כי החלקה כבר נקצרה , אלא שאספו בתוכה עמרים משדות אחרים ,
והיו אותן העמרים מעדשים ומשעורים , והיתה מלאה מהם , ואמר הנה מלאה שעורים ,
והם מלאה עדשים . (הכל') . (טו) וירדו שלושה מן השלושים ראש . מהשלישים ,
שהיו ראשי הגבורים אשר לדוד . (הכל') . והנה הזכיר הכתוב את ראשי הגבורים האלה
להלן

ת ר ג ו ם א ש כ נ ז י

גערטע אים טהאלע רפאים . [טו] דויד וואר דאמאלס אין דער פעס.
 מינג , אונד דיא בעואצונג דער פלשחים וואר אין בית לחם .
 [יז] דא בעקאם דויד לוסט , אונד שפראך : „ ווער געבע מיר וואס .
 „ סער צו טרינקען אויו דעם ברונגען בית לחם'ס , דער אונטער דעם
 „ טהארע איזט ? „ (יח) אונד דיא דרייא בראכען דורך דאן לאגער
 דער פלשחים , שעפפטען וואססער אויו דעם ברונגען בית לחם'ס אינ .
 טער דעם טהארע , טרוגען עס הין , אונד בראכטען עס דויד ; אבער
 דויד וואללטע עס ניכט טרינקען , אונד גאָס עס אויו דעם עוויגען צו עה .
 רען . [יט] ער שפראך : „ פֿערין לאַססע מיין נאַטט פֿאַן מיר זיין ,
 „ דיס צו טהון ! וואָלל איך דאָן בלוט דיוער מענגער , איהר לעבען
 „ טרינקען ? זיא בראכטען עס יא מיט געפֿאהר איהרעם לעבענס ! „
 ער וואללטע עס ניכט טרינקען . דיס טהאטען דיא דרייא העלדען .
 [כ] אבשי , דער ברודער דעם יואב , וואר דאן הויפט דיוער דרייא
 (העלדען) ; ער ערוועקטע זיינען שפּים ווידער דרייא הונדערט , אונד
 ערלעגטע זיא . ער וואר דער בעריהמטעסע אונטער דיוען דרייען .

ב א ו ר (כא)

להלן (פסוק כ"ו וגו') ונספר שמואל (כ' כ"ג כ"ד וגו') . על הצור , אמר וירדו , ואמר
 על הצור , כי נמקו שהיו בו , שירדו ממנו , היה נבזה על הצור , שהיה במערת גדולס ,
 וכן (סופטים י"א ל"ז) וירדתי על ההרים . (דל"ק) . ונספר שמואל (ב' כ"ג י"ג)
 כתוב : ויבאו אל קציר ומחנה פלשתים . ונספר שמואל (טס) כתוב : וסית פלשתים .
 (יז) ויהאו דויד וכו' . לא רנה דוד , שיסיס איש נפשו בכפו , ויביא לומיס ממחזה
 הטובאים , רק אמר ביום קס מאוד , כאשר כאמר גם אנתנו : מי יתן לי עתה מים קרים
 ומשיבים נפש , לצבור במאי , ובמיטב כספי אלסלס לו ! וזכר דוד , כי בילדותו שתה מים
 דנים וטובים מצור בית לחם , עיר מולדתו . (יט) הרם האנשים האלה אשרה
 בנפשותם וגו' . מסדר הטעמים ניקד מלת אשתה במהפך , שהוא טעם מזרח , ומלת
 נכסותם בסשטא , שהוא טעם מפסיק , ומינר אס כן מלת אשתה למלת בנפשותם ,
 ויכיה שיעור המאמר : הכי אשתה דס האנשים האלה , שהוא נפסס ומייהס ? הלא הם
 הביאו המים האלה בסכנת נפשותם . ועל פיזה תרגמתי אשכנזית . ויש מהמתרגמים , שהסינו
 מלת בנפשותם עלמאמר כי בנפשותם הביאום , ותרגמו (מיט געפֿאהר איהרעם
 לעבענס , יא , מיט געפֿאהר איהרעם לעבענס בראכטען זיא עס .) ואני נחרתי
 בדעת הראשונה , כי היא מסכמת עס טעמי המקרא , כאשר נחרתי . אלה עשו שלשת
 הגבורים . שלשה הגבורים , האמורים נפסוק הקודם ולמעלה (נפסוק ט"ו) , ונחוס
 היה אכשי , אחי יואב (נפסוק הנא) . (כ) ואבשי . ונספר שמואל (ב' כ"ג י"ט)
 כתוב : ואניש' , וכן במקומות אחרים . ראש השלושה . ולא הזכיר הכתיב רק סניס משלשה
 הגבורים האלה , אכשי אחי יואב , וכניה , בן יהוידע (להלן פסוק כ"ב) ואמר הרב
 דאן יצחק אברבאל זל"ל , כי השלישי היה עדינא , בן שזא הראובני , שהיה ראש
 לראובני

הצר אל דוד אל מערת עדלם ומחנה פלשתים
 חנה בעמק רפאים : טו ודוד אז במצודה ונציב
 פלשתים אז בבית לחם : י" ויתאודוד ויאמר מי
 ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער : י"א ויבקעו
 השלושה במחנה פלשתים וישאבו מים מבור בית
 לחם אשר בשער וישאו ויבאו אל דוד ולא אבה
 דוד לשתותם וינסך אתם ליהוה : י"ט ויאמר
 הרילה לי מאלהי מעשות זאת הדם האנשים
 האלה אשתה בנפשותם כי בנפשותם הביאום
 ולא אבה לשתותם אלה עשו שלשת הגבורים :
 כ ואבשי אחי ויאב הוא היה ראש השלושה והוא
 עזר את חניתו על שלש מאות הלל ולא שם
 בשלושה. כא מן השלושה בשנים נכבד ויהי להם

לשר רש"י

באש : (טו) וירדו ג' מן השלושים. שלשה חלו היו ראש לכל השלושים : (טז) ונציב
 פלשתים אז בבית לחם. שכבר בית לחם לקחו והעמידו זה נציב שופט זה בתחלת
 מלכותו שעדיין פלשתים היו מושלים בהם שכך מצינו שלפני בא דוד היו מושלים על
 ישראל בימי שמשון ושמואל דכתיב בשמואל (א' ד') התחזקו וקנו לאנשים פלשתים
 פן תעבדו לעבדים וגו' : (י"א) מי ישקני מים מבור בית לחם זה היה מקומו של דוד
 דכתיב ודוד בן ישי מבית הלחמי (שמואל א' י"ח) ולפי שהיה דוד תדיר מלמוד ורגיל
 באותו מים נתאזהר להם וכל מים וכל אויר שאדם רגיל בהם יפין לו ושאין רגיל בהם
 ניזוק ודוגמת בראש יוספקן מלכה אחת שהלטה על שני שאת חוצה מארץ מולדתה.
 ואמרו הרופאים אין לה רפואה עד שתרחץ ותהנה ממימי מקומה וכן עשו לה :
 (יח) ויבקעו הג' במחנה פלשתים. כל"ח (דוד"ך ברעקן די שאר"ח) : וישאבו.
 כשהפלשתים עומדים בפני הבור באו ג' גבורי ישראל ונקעו ביניהם ושאבו על ברחם.
 וינסך אותם לה' * בר קפרא חומר חג הסכות היה ונסכן על המזבח : (יט) כי
 בנפשותם הביאום. שמשרו עצמם להריגה על המים : (כ) ואבשי אחי ויאב
 הוא היה ראש השלושה. לאותם שלשה שבקעו במחנה פלשתים ושאבו המים ומה
 שאינו מוזכר אף יואב עם הגבורים לפי שהיו כבודו למותו עם חלו כי הוא היה שר

דברי הימים א יא

לְשׂוֹר וְעַד הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָּא : כג בְּנֵיהֶן בְּיְהוֹדָע בֶּן
אִישׁ חֵיל רַב פְּעָלִים מִן קִבְצָאֵל הוּא הִכָּה אֶת שְׁנֵי
אֲרִיִּל מוֹאָב וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאֲרִי בְּתוֹךְ הַבּוֹר
בְּיוֹם הַשְּׁלֹג : כד וְהוּא הִכָּה אֶת הָאִישׁ הַמְצָרִי אִישׁ
מִדֶּה חָמֵשׁ בְּאַמָּה וּבִיד הַמְצָרִי חֲנִית כַּמְנֹרֶה אֲרָגִים
וַיָּרַד אֵלָיו בַּשַּׁבָּט וַיִּגְזַל אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמְצָרִי
וַיַּהַרְגֵהוּ בַחֲנִיתוֹ : כה יֵאלֶּה עֲשֵׂה בְנֵיהֶן בְּיְהוֹדָע
וְלוֹ שֵׁם בְּשְׁלוֹשָׁה הַגְּבָרִים : כו מִן הַשְּׁלוֹשִׁים הָנוּ
נִכְבָּד הוּא וְאֵל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָּא וַיִּשְׁיֻמְהוּ דָוִד עַל

משמעו ר ש י

צבא ראש לכולם: ולו שם בשלש'. אותו השם היה לו שגבורתו היתה כנגד כל גבורות
כולם וטעות הוא: (כא) מן השלשה בשנים הוא נכבד. לא כאותן שלשה כנגד השני'
היתה גבורתו ולכלל גבורות השלשה לא באו ועד השלשה לא בא: (כ"ג) בן איש
חיל. דוגמא בן בליעל ובשמואל (כ"ג) כתיב בן איש חי כי קומנהג בני האדם
בשרואים אדם זרין אומרים זה כולו חי: אריאל. גבורים בעלי כח ארי גבור וגם אל
לשון אולי הארץ (יחזקאל י"ז): רב פעלים. פעולות של גבורות הרבה עשה: והוא
ירד והכה את הארי בתוך הבור ביום השלג. ולא חשש מן העינה והקור ויש אומרים
ביום השלג כל השנה כולה אין הארי מסוכן יותר מיום השלג כשבא אדם נגדו זורק
השלג ברגליו בין פיני האדם עד שלא יכול לראות והורגו ואני שמעתי כך על זאת:
(כג) איש מדה. שאר בני אדם אין נריך למדוד כי אס מחומד יכול לידע ודוגמא
אשר ראינו בתוכה אנשי מדות (מדבר י"ג): כמנור אורגים. עץ שבוכים עליו
הצבד: (כה) מן השלושים הנו נכבד ואל השלשה. לכלל גבורות השלשה לא בא לאותן

ב א ו ר

לראובני, ועליו שלשים (להלן פסוק מ"ב). ולו שם בשלשה. כן קרי בוי, וכן מתורגם,
והכתיב הוא לא באלף, ובספר שמואל (ב' כ"ג ו"ח) כתיב וקרי לו בוי". והנה אבישי
היה לו השם היותר מפואר בשלשה הגבורים האלה, כאשר יבאר הכתוב בפסוק הבא.
(כא) מן השלשה בשנים נכבד. כי הוא היה משלשת הגבורים, שהביאו המים (למעלה
פסוק י"ח), והוא היה נכבד מהשנים מבדיו, זהו בשנים נכבד, ובשמואל (שם פסוק י"ט)
אמר, מן השלשה הכי נכבד, רוצה לומר, גם כן משלשתם. (כד"ק). ואולי היה אבישי
ראש לשלשה הגבורים במעשה גבורתם בבית לחם (למעלה בפסוק הנזכר). ועד השלשה
לא בא. עד אותן השלשה האחרים, שהם (למעלה פסוק י"א י"ב, שמואל ב' כ"ג ט' ט'
י"א) מחמוכי, אלעזר ושמה. (כד"ק). (כב) בן איש חיל. כמו בן חיל (שמואל

ה ר ג ו ם א ש כ נ ד י

נו

[כא] ער וואָר אונטער דען דרייען געעהרטער , אַלֹ דיא צווייא איבריִי גען , וואָרד אויך איהר אָבערסטער ; ער עררייכטע אָבער דיא דרייא (ערסטען העלדען) ניכט . [כב] בניה , זאָהן דעם יהודע , וואר איין העלד , איין מאַן גראָסער טהאַטען , אויו קבצאל ; ער ערשלוג דיא צווייא לעווענמיטהיגען (העלדען) מואב'ס , שטיג הינאונטער , ערשלוג איינען לעווען אין דער גרובע אַן איינעם שנעעטאַנע .

[כג] ער ערשלוג אויך דען עגיפטער , איינען מאַן פֿאַן גראָסער שטאַט . טור , דער פֿינף עללען מאַם ; דער עגיפטער האַטטע איינען שפּים אין דער האַנד , וויא איין וועבערבוים , ער אָבער דראַנגאויף איהן איין מיט איינעם שטאַבע , ענטרים דען שפּים דער האַנד דעם עגיפטערס , אונד ערשלוג איהן מיט זיינעם אייגענען שפּיסע . [כד] דיזע טהאַטען פֿיהר . טע בניהו , זאָהן דעם יהודע אויו , אונד וואָר בעריהמט אונטער דען דרייא (צולעצט גענאַנגטען) העלדען . [כה] ער וואָר געעהרטער , אַלֹ דיא דרייסיג (פֿאַלגענדען) , אָבער דיא דרייא (ערסטען העלדען) עררייכטע ער ניכט ; אונד דויד מאַכטע איהן צום קעניגליכען ראַטהע .

ב א ו ר [כו]

ב' י"ז יו"ד) או איש חיל , (למעלה מזה יו"ד י"ב) וקדעת רש"י ז"ל , ועל פי זה תרגמתי . ובשמואל (ב' כ"ג) כתיב איש חי וקרי איש חיל . שני אריאל סואב * שני גבורי מואב , וכן אמר המתרגם בשמואל (שס) : מרין רנרבי מואב , וכינה הגבורים אריאל , לפי שאריגבור וזוק , וכן אללשון חזק . (רד"ק) . הבור . ובשמואל (שס) כתיב הבאר וקרי הבור . (כג) איש מדה . ובשמואל (שס פסוק כ"א) אמר איש מראה , כלומר , שהיה בעל פהנף גדול ובמדה גדולה . (רד"ק) . והנה מלת איש בשמואל (שס) כתיב אשר וקרי איש . והנה הזכיר הכתוב פה איש מצרי גבוה הקומה מאוד , וכן סיפר לנו הסופר הקדמון (העראדאט) , כי אנשי מצרים הקדומה היו מפוארים בקומתם הגדולה , והסופר הרומי (פליניאוס) כתב , כי אנשי ארץ כוש (עטהיאפיען) הסמוכה למצרים , היו גבוהים מאוד בקומתם . חמש באמה . זה איכנוכתוב בשמואל (שס) . כסגור אורגים . הוא העץ , שמקפל גוהאורג את הנגד . (רד"ק) . ומלות כסגור אורגים אינם כתובות בשמואל (שס) . (כד) ולו שם בשלושה הגבורים . בניהו , בן יהודע , היה נכבד מאוד בשלטה הגבורים , האמורים למעלה (פשוט י"ט) , כי אף שלא דמא בגבורה לאנשי , אחי יואב (למעלה פסוק כ') , שהיה ראש לשלטה הגבורים ההם , היה גדול מהשליטי בגבורים האלה ומשליטם הגבורים , אשר יקרא הכתוב בשמות (להלן פסוק כ"ו וגו') . (כה) מן השלושים וגו' . לא היה ממנין השלטים , אבל נכבד היה מהשלטים . (רד"ק) . והנה אלה השלטים הם גבורי החילים , אשר הזכיר הכתוב בפסוקים הנאים , אך הוסיף על המספר הזה , כאשר חננאל עוד ועל השלושה לא בא . אלו השלטה ראשונים , תזכמוני ואלעזר וזמיה . (רד"ק) . על משמעותו . ובשמואל (ב' כ"ג כ"ג) כתוב : אל משמעתו , ושם כתב רד"ק ז"ל : , אל משמעתו , אל ענתו , או פירוט , שהפקידו , על אנשי משמעתו , והם הכרתי והפלתי , כמו שאמר למעלה (שמואל ב' כ"ג) ובכיה ,

ה ר ג ו ם א ש כ נ ז י

[כו] דיא העלרען דער העערע וואָרען : עשהאל , ברודער דעם יואב ,
אלחנן , זאָהן דעם דודו , אויו בית לחם ; [כו] שמות , דער הרורי ,
חלץ , דער פלוני ; [כח] עירא , זאָהן דעם עקש , דער הקועי , אביעזר
דער ענתותי ; [כט] סככי , דער חושתי , עילי , דער אהותי ; [ל] מהרי ,
דער נשופתי , חלד , זאָהן דעם בענה , דער נשופתי ; [לא] איתי ,
זאָהן דעם ריבי , אויו גבעה דער זעהנע בנימן , בניה , דער פרעתוני ;
[לב] חורי אויו דען טהעלערן געש , אביאל , דער ערבתי ;
[לג] עזמות , דער בחרומי , אליהבא , דער שעלבוני ; [לד] פֿאַן
דען נאַבקאָממען השם'ס , דעם גזוני : יונתן , זאָהן דעם שגא , דער
הררי ; [לה] אחיאם , זאָהן דעם שכר , דער הררי , אליפל , זאָהן
דעם אור ; [לו] חפר , דער מכרתי , אחיה דער , פלוני ; [לז] חצרו ,
דער כרמלי , נערי זאָהן דעם אזבי ; (לח) יואל , דער ברודער דעם
נתן , מבחר , זאָהן דעם הגרי ; [לט] צלק , דער עמוני , נחרי ,
דער ברותי , דער וואָפֿענערעגער דעם יואב , זאָהן דער צרויה ;

[ס] ב א ו ר

„ בן יהודע , על הכרתי ועל הפלתי .“ והנה הפירוש הראשון נראה מכלת אל , הכתובה
בספר שמואל (במקום הראשון) , וכן תרגמתי אשכנזית . (כו) וגבורי החילים וכו' .
הגבורים , האמורים בפסוק זה ובפסוקים הנאים , עד סוף הפרשה , הם שלשים הגבורים
הכתובים בפסוק שלפני זה ולמעלה (פסוק ט"ו) , ובשמואל (ב' כ"ג כ"ד) אמר הכתוב
בפירוש : עשהאל , אחי יואב , בשלשים וגו' , אך מספר השלשים אינו מדויק בפרט , כי
בשמואל (שס פסוק ל"ט) פרט מספרם , ואמר : כל שלשים ואנעה , ופה יעלה סך מספרם
לארבעים וששה . עשהאל וכו' . הגבורים האלה היו ראשי חיל דוד המלך , והיו תחת פקודת
שלשה האנשים הגדולים , האמורים למעלה (פסוק י"ט וכו') , ושלשת הגבורים הגדולים
האלה גם הם היו תחת פקודת שלשה הגבורים הראשונים , האמורים למעלה (פסוק י"א
וגו') ונקראים הגבורים , אשר לרוד , כי הם היו תמיד אצל המלך , שומרים לראש
מלכם . והנה אף כי שלשה הגבורים , אשר שאבומים מצור בית לחם (למעלה פסוק י"ח) ,
היו ראשים על שלשים הגבורים , כללם הכתוב ביניהם , ואמר עליהם : שלושה מן
השלושים ראש (למעלה פסוק ט"ו) , וראה מה שכתבתי (ס) , כאשר אמר מנה גם פה
עדינא , בן שיזא הראובני , (להלן פסוק מ"ב) , בין שלשים הגבורים , אף כי הוא
היה אחד מן שלשה הגבורים , שהיו ראשים על השלשים (ראה מה שכתבתי למעלה פסוק
כ"ג) , ובספר שמואל כלל הכתוב שלשה הגבורים , הראשונים תחמוני , אלעזר ושמה , עם
אבוי , אחי יואב , ובניה , בן יהודע , שהיו משלשה הגבורים האחרונים , במספר השלשים
ושנעה (שמואל ב' כ"ג ל"ט , וראה גם בניאור החכם ר' שמואל דעטטאלר נר"ו) .
מבית לחם . ובשמואל (שס פסוק כ"ד) כתוב : בית לחם , במסרון מ"ס השימוש .
(כו) שמות ההרורי . ובשמואל (שס פסוק כ"ה) כתוב : שמה המרודי , אליקא
המרודי . חלץ הפלוני . ובשמואל (שס פסוק כ"ו) : חלץ הפלטי . (כט) סככי החושתי
עילי האחוזי . ובשמואל (שס פסוק כ"ז כ"ח) : מכוני הקושת , כלמן האחוזי .
(ל)

מִשְׁמַעְתּוֹ : כו וּגְבוּרֵי הַחֵילִים עֲשָׂה אֱלֹהִים אֶת־יְוָאָב
 אֶל־חַנּוּן בֶּן־דָּוִד מִבֵּית לָחֶם : לו שְׁמוֹת הַהֲרוּרֵי חֶלְצֵן
 הַפָּרֹזֶיט : לז עִירָא בֶן־עֵקֶשׁ הַתְּקוּעִי אֲבִי־עֹזֶר
 הָעֲנֹתוֹתִי : מט סִבְכֵי הַחֲשָׁתִי עִילֵי הָאֲחֹתִי : לח מַהֲרֵי
 הַנְּטוּפְתֵי חֶלֶד בֶּן־בַּעֲנָה הַנְּטוּפְתֵי : לא אִיתִי בֶן־
 רִיבִי מִגְּבַעַת בְּנֵי־בְנֵי־מִן בְּנֵיהַּ הַפָּרֹזֶרֶזִי : לב חוּרֵי
 מִנְחֵלִי גַעַשׁ אֲבִיאֵר הָעֶרְבָתִי : לג עֲזֻמוֹת הַבְּחָרוּמִי
 אֶל־יַחְבָּא הַשְּׁעֵלְבָנִי : לד בְּנֵי הַשֵּׁם הַגְּזוּנֵי יוֹנְתָן בֶּן־
 שִׁגָּה הַהֲרָרִי : לה אַחִיאָם בֶּן־שָׁכַר הַהֲרָרִי אֶל־יִפְל
 בֶּן־אוּר : לו הַפָּרֹזֶרֶזִי אֲחִיהַּ הַפָּרֹזֶרֶזִי : לו חֲצָרוֹ
 הַכְּרָמִלִי גַעֲרִי בֶן־אֲזָבִי : לח יוֹאֵל אֲחִי נָתַן מִבְּחָר
 בֶּן־הַגְּרִי : לט צֶלְקָה עֲמוּנֵי נַחֲרֵי הַבְּרָתִי נוֹשֵׂא כְּלֵי

ר ש י יואב

ג' שמואל לז טז : על משמעתם ל' מינוי וכן ובנין עמון
 משמעתם (ישעיה י"א) : (כו) וגבורי החילים. אך לא כמותן שלמעלה :
 יב

באור

(ל) חלד בן בענה הנטופתי. ובשואל (שס פסוק כ"ט) : סלב, בן בענה, הנטופתי.
 (לב) חורי. ובשואל (שס פסוק ל"ד) : הירי. מנחלי געש. מעומקי הר געש
 (יהושע כ"ד ל"ד, שופטים ב' ט') : ואל רבים תמורת יקוד, כי חורי נולד או גדל
 בעמק אחד מעמקי הר געש. אביאל הערבתי. ובשואל (שס פסוק ל"א) : אזי עלבון
 הערבתי. (לג) עזמות הבחרומי. ובשואל (שס) : עזמות הכרחומי. (לד) בני
 השם הגזוני. ובשואל (שס פסוק ל"ב) : בני ישן. יונתן בן שגא ההררי. מבני השם
 היו יונתן, האמורפה, ושמה ההררי, הנזכר בשואל (שס פסוק ל"ג) : (לה) אחיאם
 בן שכר ההררי. ובשואל (שס) : אחיאם, בן שר, האררי. אליפלא בן אור.
 ובשואל (שס פסוק ל"ד) : אליפלא, בן אחסני, בן המעכתי. (לו) חסר המכרתי
 אחיה הפרוזני. ובשואל (שס) : אליעס, בן אחיתופל, הגילוני. (לז) חצרו. בוי"ו,
 ובשואל (שס פסוק ל"ה) : כתיב : חצרו, בוי"ו, וקרי : חצרי, בוי"ד. נערי בן
 אובי. ובשואל (שס) : פערי הארני. (לח) יואל אחי נתן. ובשואל (שס פסוק
 ל"ו) : יואל, בן נתן. מנוכה, מכחר בן הגרי. ובשואל (שס) : בני הגדי.
 (לט) נחרי הכרוחי. ובשואל (שס פסוק ל"ז) : נחרי הכרוחי. נושא כלי וגו' י
 ובשואל (שס) : כתיב : נושאי בוי"ד, וקרי : נושא כלי וגו' י

דברי הימים א יא יב :

יֹאבֵב בֶּן צְרוּיָה • " עִירָא הִיתְרִי גָרַב הִיתְרִי ;
מ"א אִוְרִיָה הִתְחִי זָבַד בֶּן אַחְרִי • מ"ב עֲדִינָא בֶּן שִׁיזָא
הָרְאוּבֵנִי רֵאשׁ לְרְאוּבֵנִי וְעֵלְיוּ שְׁלֹשִׁים • מ"ג חֲנָן בֶּן
מְעַבְתָּהּ וְיִשְׁפָט הַמֶּתְנִי • מ"ד עֲזִיָא הֶעֱשֵׂתְרִתִּי שָׁמַע
וְיַעֲוֵאל בְּנֵי חוּתָם הָעֵרְעֵרִי • מ"ה יְדִיעָאֵל בֶּן שְׁמָרִי
וְיוֹחָא אָחִיו הִתִּיצִי • מ"ו אֱלִיאֵל הַמַּחֲוִים וְיְרִיבִי
וְיִשְׁוּיָה בְּנֵי אֶלְנָעַם וְיִתְמָה הַמּוֹאֲבִי • מ"ז אֱלִיאֵל
וְעֹבֵד וְיַעֲשִׂיאֵל הַמְצַכִּיָה •

יב א וְאֵלֶּה הַבָּאִים אֶל דָּוִד לְצִיָקָרָג עוֹד עָצוּר
מִפְּנֵי שְׂאוּל בֶּן קִישׁ וְהַמֶּדֶה בְּגִבּוֹרִים עֲזָרִי
הַמְלַחֲמָה : 3 נִשְׁקִי קִשֶׁת מִיּוֹמִינִים וּמִשְׂמָאֵלִים
בְּאַבְנִים וּבַחֲצִים בְּקִשְׁתֵּי מֵאֲחֵי שְׂאוּל מִבְּנֵימֹן :
ר ש י ג ה ראש

יב (א) עוד ענור • נחצא : (3) נשקי קשת • מזויינים נקשת ונחילים
ושמורים לפניו ולאחריהם ואף באבנים היו נותנים על יתר הקשת
טן

ב א ו ר

(מא) איריה החתי • הוא האחרון במספר שמות הגבורים במספר שמואל (ספסוק ל"ט) ,
ופס מנה הפתוח עוד גבורים אחרים , כי היו במספר עקודי החיל המפוראים , אשר לדוד
המלך , אף כי לא היו במספר שלשים הגבורים • (מב) ועליו שלשים • שלשים ראשי חיל היו
כתובים

מ כ ל ל י ו פ י מ ז ק א פ י ט ע ל י א

יא (6) עצמד ובשרך • לפי שהעצם חזק הגוף ומעמידו וקרא הגוף עצם אף
על פי שזכר בשר עם העצם העצם שזכר אינו מיוחד על העצם לבר כי
אם על הגוף ובשר שזכר אחריו הוא כפל דבר כי גם בשר לברו יאמר על הגוף
כמו שנאמר ומבשרך לא תתעלם שהוא הקרוב שהוא כ ופו של אדם וברברי
דבותינו ז"ל הרבה בזכר העצם כמקום הגוף באמרם הלך הוא בעצמו : (ה) מצדת
ציון • הוא המגדל הנכוה וכן וישב דוד במצד יכו ורוד או במצודה : (ז) במצד •
מבלי הה"א והוק' המ"ם כמ"ם למני מסך כי היו ראויים להרגש כמתנ : (יא) (יב)
ישבעם בן הכמוג • החכם רבי משה בן ישראל פירש כי בתחילת המלחמה עורר
את הניתו על שש מאות ואחר כך נתוספו עליהם עוד חמש מאות שבאו לעזרתם
ואח כלם הרג : (יג) וינסך אותם • ענין יציקה :